

gok is aprólékos genre-rajzban kerülnek elének, de a színpada azért mindig él, a mondatainak lélekzetvétele mindig drámai.

Öröm lehet a színházra nézve is igazi költő szaván át igazi költő szívedobogását megéreztetni. A *Marius* szép előadásának emléke Alapi igyekvő gárdájára kemény feladatot rótt, s ez érdemes feladatban nyílt alkalma először bizonyosságot tenni afelől, hogy céljait nemcsak jószándékkal és odaadással, hanem figyelemreméltó tehetséggel is szolgálja. A fővárosban eddig alig ismert Köpeczi-Boócz Lajos Pannisse mestere a biztos képzelőmű, mély átélésű és külső eszközökben végsőkig takarékos jellemábrázolásnak komoly és igen számottevő értéke. Fanny megkérésének jelenetében a gazdagon

árnyalt figurának a kisember-hős egész súlyát és tekintélyét megszerezte. Egyéni varázs árad Peéry Piri bővérű, hangosszavú és lágyszívű Honorine asszonyából is, ez a művésznő az átélésnek és áthasonulásnak már eddig is nagy várakozásra jogosító képességét mutatja. Olty Magda Fannyjában is kitűnő drámai színésznő ígérete bontakozik, játékában még vannak pillanatnyi bizonytalanságok, de éppen a döntő mozzanatokban máris erőre kap s ereje ilyenkor: a művészi igazsága. Mátray egyéniségétől az öreg Cézár remek alakja meglehetősen idegen, de felfogása jó s kifejező eszközeinek korlátai közt a figura körvonalait jobbra még így is menti.

Rédey Tivadar.

Képzőművészet.

Ernst-Múzeum.

Az Ernst-Múzeum Istokovits Kálmán képeinek és metszeteinek nagy gyűjteményes kiállításával nyitotta meg kapuit a közönség előtt. Istokovits pályáját régóta figyelemmel kísérik a művészet barátai s noha fiatal művész, már eddig is szép utat tett meg. Annakidején azzal a csoporttal indult, melynek vezére Szőnyi István volt, éppúgy nagy szeretettel karolta fel a rézkarcolás nemes mesterségét, mint a csoport valamennyi tagja. Képeiben azonban továbbra is a romantika izgatta; rejtelmes, tárgy szerint érdekfeszítő kompozíciókat festett. Formaadása, különösen a sötét színekhez való vonzódása azt mutatta, hogy Rudnay Gyula piktúrája nem maradt reá hatás nélkül.

Újabb műveinek gazdag sorozata ez alól a hatás alól való lassú kibontakozását mutatja. Istokovits továbbra is izig-vérig romantikus festő maradt. Izgatja őt az exotikum, a mesehangulat, mitoszokból és babo-

nákból ismeretes figurák elevenednek meg vásznain. Nem kétséges, hogy újabban erős hatással volt reá két patológikus színezetű, de rendkívül érdekes magyar művész, Csontváry Tivadar és Gulácsy Lajos. Egy-egy riadt tekintetű álomkép az előbbit idézi emlékezetbe, másutt a fanyar mesehangulat Gulácsyra vall. A művész témáiban igen változatos, de végeredményben zárt körön belül dolgozik, a romantika ígérete megakadályozza abban, hogy ne annyira a *mi*, mint inkább a *hogyan* iránt érdeklődjék.

Kétségtelen, hogy mi magyarok kissé el vagyunk kényeztetve, ami a modern festészetet illeti. Tucatjával akadnak kitűnő művészeink, kik külföldön is sikereket aratnának, ha nem is kerülnének a legelső helyre. Istokovits művészetét nem szabad e konkurrencia szemszögéből nézni. Száraz és tárgyilagos arcképei mellett romantikus túlzású kompozíciói is elég érdekesek ahhoz, hogy a közönség rájuk felfigyeljen.

Szép művészeti kiállítások.

A múlt évben megnyílt Mária Valéria-utcai kiállítóhelység igen érdekes módon mutatkozik be az új szezonban. Három festő, Iványi-Grünwald Béla, Aba Novák Vilmos és Szőnyi István Milánóban készül újabb munkáival szerepelni s e kiállítás anyaga kiszállítás előtt itthon is megtekinthetővé vált. A három kitűnő művész termése legjavát válogatta ki s tekintettel arra, hogy e képek egy része nyilván Olaszországban marad, megismerésére ez az egyetlen alkalom.

Iványi-Grünwald Bélát egy generáció választja el társaitól, de érdeklődése és rugalmassága eltünteti a köztük levő távolságot. Balatoni naplementét ábrázoló képe a fényjáték ünnepélyességével és kifejező erejével a mester legjobb alkotásai közé tartozik. Aba Novák Vilmos, ki legutóbb nyerte meg a páduai egyházművészeti kiállítás nagy aranyérmét és a főváros Ferenc József-díját, nem vált hűtlenné önmagához. A szegedi árvíz ábrázoló hatalmas kompozíciója változatos tömegberendezésével és részleteinek gazdagságával azok közé a képek közé tartozik, melyek előtt sokáig kell állni a szemlélőnek, hogy az eseménytel telítettség valamennyi titkos, eldugott rezdületét áttekinthesse. Többi képe főképp a vidéki cirkuszok s a nyomorék, ütődött emberek világából meríti mondanivalóját s mutatja, hogy a művész továbbra is megtartotta érzékét a bizarrság, a groteszk komikum iránt. Merész színezetű, virtuóz elrendezésű vásznai bizonyosan nagy hatással lesznek az olasz közönségre, mely hazájának fáradt s a párisi iskolát utánozgató művészetére már erősen ráúnt.

Szőnyi István, a csoport harmadik művésze, nemrégiben indult új utakra, erőteljes fordulattal válva el klasszikus-monumentális stílusától s epigonjaitól, kik az utóbbi időben már-már

pápábbak akartak lenni a pápánál. Gyönyörűen bontakozó új stílusa teljes mértékben igazolja őt, formái és színei könnyedebbé váltak, előadási módja, a legjobb értelemben, egyre inkább emlékeztet a franciákéra. Méretben, tárgyban szerényebbé vált, képei egyszerűbbek és kisebbek, de egyúttal frissebbek is s átszellemült hangjuk arra enged következtetni, hogy ez a kitűnő művész, ki már sok nehéz problémát megoldott, most közeledik művészetének nyarához.

Erzsébet királyné szobra.

Néhány héttel ezelőtt leplezték le fényes közönség előtt a régi Piaristaház helyén Erzsébet királyné szobrát, annyi pályázat és tervezgetés késői — s tegyük hozzá, elég szerencsétlen — testetöltését. A nagy királyné tiszteletére összegyűlt előkelőségek fényes asszisztenciája zord ellentétben állott a sajtó csaknem egyöntetűen lesújtó állásfoglalásával. Nem szeretnénk e hasábokon, melyeknek a pártatlanság adhat csak létjogosultságot, pro vagy kontra túlzásokba esni, kritikátlanul dicsérni vagy kritikátlanul ócsárolni.

Való igaz, hogy az új Erzsébet-szobor szerencsétlen alkotás. A római empire oszlopos körtemplomba zárt bronzszobrot sok szempontból lehet elhibázottnak tartani. Először azért, mert a gyönyörű, mélabús asszony alakja márványban sokkalta inkább megtalálta volna kifejező anyagát. Másodsor, mert a szobrot oszlopcsarnokba rejtették s ugyanakkor hatalmas posztamensre helyezték: intímmé tették s egyben megrabolták intimitásától. Harmadsor, mert rossz, alkalmatlan, süllyedt ponton állították fel, nem is szólva arról, hogy lehetlenné tették vele oly tudományos kutatásokat, ásatásokat, melyek Budapest ősi multjára igen értékes fényt vetettek volna.

Ennyi akadályt csak remekművek

győzhetnek le s be kell vallani, hogy Zala György szobra nem emelkedik ki fejjel az újabb szobrászat terméséből. Tartozunk azonban azzal az igazságnak, hogy ha konvencionális is, mértéket tartó munka s az emlékműgyártás nemzetközi tömegtermésében megállja a helyét. Sokkal kvalitásosabb, mint némelyik régebbi Zala-szobor, melyet a maga idejében hozsannákkal fogadtak. Az idő ugyan kissé elszállt a feje fölött, de ez nem a mű hibája, a kivitelezés dátuma szörnyen eltolódott.

A legtöbb gáncs a szobrot magában rejtő klasszicizáló pavillont és mestereét, Hikisch Rezsőt érte, tegyük hozzá teljesen érdemetlenül. A pavillon e helyütt kissé felesleges, de ez az egyetlen hibája, különben arányai valóban nemesek, remekbefaragott részletei finom érzékű, vérbeli építésre vallanak, aki ugyan a multba fordult ihletért, de tehetné, hiszen a szobor nemes alakja maga is a multat idézi. A pesti bölcsesség és pesti bizalmaskodás bizonyára nem árasztotta volna el oly

kegyetlen hasonlatokkal, ha Hikisch terve eredeti elgondolásában, alkalmasabb helyen és főképp a maga idejében kerül kivitelre.

A háború után kialakult művészeti közszellem kétségtelenül mélységes idegenkedéssel nézi a bombasztikus emlékszobrok szomorú sorát, melyek túlzásaikkal nemhogy dicsőítenék a gondolatot, melyet jelképeznek, hanem önkéntelenül ártanak neki. Mikor fogják elhinni az illetékesek, hogy a nemzet nagyjai, hazánk legkvalitásosabbjai csak akkor ünnepelhetők méltóképpen, ha az emlékükre emelt szobrok is kvalitásosak? Ebben az esetben nem a művészeket okoljuk, hanem a sokféle bizottságot, a sokféle beavatkozást, a laikus zsűrik romboló szempontjait s főképp a mű késői születését. Ámbár, ha erről a kilátópont-ról tekintünk végig a problémán, szomorúnak kell tartanunk s igen jellegzetesnek, hogy egy tizenöt-husz évig hevertetett alkotásnak ennyire nincs ellenállóképessége a zuhanó idővel szemben.

Genthon István.

Külföldi irodalom.

Jules Romains: Les hommes de bonne volonté, I—II. Jules Romains a franciák előtt elsősorban mint lírikus jelentős: neve összeforrt az *unanimité* irányával, mely az egyénnel szemben a tömeg társadalmi és lélektani jellegzetességét hangsúlyozva értékes árnyalatokkal gazdagította a modern francia lírát; külföldön Romains-t úgy ismerik, mint a *Knock* és a *Diktátor* szerzőjét s így, bár mostani alkotása nem az első kísérlet ebben a műfajban — a *Mort de quelqu'un*-re és főleg a *Psyché*-re gondolok — a regényíró meglehetősen háttérbe szorult a lírikus és drámaíró mellett.

A *Jóakarató emberek* nemrégiben megjelent első két kötete csak előjátéka a teljes regénynek, melyet egy hírlapi nyilatkozat szerint írója tizenöt-

husz kötetre tervez s időbelileg 1906-tól 1933-ig terjed. Ha nem egy olyan művésznek a neve fémjelezné ezt a két kötetet és az előszót, aki mindig többet adott, mint amennyit előzetesen ígért, az ember mosolyogva lökné félre az első kötetet és szemérmetlen sarlatanizmusra gondolna; de mert hitele van, érdeklődve olvassuk végig a két kötet hatszáz oldalát s kíváncsian várjuk a következőket. A szereplők lassan ismerőseinkké és barátainkká válnak, már érdekkel, hogy mi lesz ennek vagy annak a sorsa, hogy milyen fordulatot vesznek majd az események. Az író maga is érzi a feladat nehézségeit és várható akadályait. «Ez a két kötet, melyet most adok ki, — írja az előszóban — voltaképpen nem egy sorozatnak vagy ciklusnak első két re-